

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Tomáše Foltase a soudců Mgr. Davida Hipšra a JUDr. Pavla Molka v právní věci žalobce: **P. Č.,** proti žalovanému: **Úřad práce – Krajská pobočka v Českých Budějovicích,** se sídlem Klavíkova 1570/7, České Budějovice, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. 10. 2017, č. j. 50 A 21/2017 - 42,

takto:

I. Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. 10. 2017, č. j. 50 A 21/2017 - 42, **se zrušuje** ve výroku I.

II. Ve zbytku **se** kasační stížnost **zamítá.**

III. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I.

[1] Žalobce se žalobou vedenou u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 50 A 21/2017 domáhá určení nezákonnosti výzvy žalovaného ze dne 12. 1. 2017, č. j. 4766/2017/CBU, kterou byl stěžovatel vyzván, aby podal žádost o příspěvek na živobytí ve stanovené lhůtě, jinak nebude možné dávku doplatek na bydlení vyhodnotit a bude mu odejmuta.

[2] Usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. 10. 2017, č. j. 50 A 21/2017 - 42, nebylo žalobci přiznáno osvobození od soudních poplatků (výrok I.) a byl zamítnut jeho návrh na ustanovení zástupce (výrok II.). Krajský soud uvedl, že žalobce společně s žalobou doručil soudu své vlastní prohlášení o osobních

a majetkových poměrech, jehož součástí byla i žádost o ustanovení zástupce pro podání žaloby. Soud nikterak nezpochybnil osobní a majetkové poměry žalobce, avšak měl za to, že i přes nemajetnost nelze žalobci osvobození od soudních poplatků přiznat, neboť jeho procesní postup nese rysy svévolného uplatňování práva. Žádost žalobce o ustanovení zástupce soud zamítl s odůvodněním, že toto by nemohlo vést k naplnění účelu daného institutu, kterým je poskytnutí právní pomoci potřebné osobě. Žalobce již v řádově stovkách předchozích řízení prokázal dostatečnou znalost práva a nadto s advokáty jemu ustanovenými nespolupracoval, požadoval jejich výměnu a jinak mařil účel zastoupení.

II.

[3] Proti citovanému usnesení podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížnost, v níž zpochybnil zákonnost postupu krajského soudu. Zejména namítl, že v řízení před krajským soudem nepožádal o osvobození od soudních poplatků ani o ustanovení zástupce. Stěžovatel současně kasační soud požádal o ustanovení advokáta.

III.

[4] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že byla podána včas, osobou oprávněnou a proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), přípustná. S ohledem na usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, podle něhož v případech, kdy kasační stížnost směřuje proti procesnímu rozhodnutí učiněnému v řízení o žalobě, jakým je také usnesení o neosvobození od soudních poplatků a neustanovení zástupce, nemusí být stěžovatel v řízení o kasační stížnosti zastoupen advokátem, netrval Nejvyšší správní soud na podmínce zastoupení advokátem ani v posuzované věci (srov. i rozsudky zdejšího soudu ze dne 21. 6. 2017, č. j. 3As 116/2017 - 20, ze dne 28. 6. 2017, č. j. 4 As 114/2017 - 63 atd.). Na tomto závěru nemohou ničeho změnit ani podání stěžovatele ze dne 20. 11. 2017 a ze dne 29. 11. 2017. K tvrzení o nutnosti zastoupení za účelem podání stížnosti pak soud dodává, že v projednávané věci není oprávněn zajišťovat stěžovateli právní zastoupení za účelem podávání stížností či jiných obdobných prostředků.

[5] Kasační stížnost směřuje proti usnesení, kterým krajský soud nepřiznal stěžovateli osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s. (výrok I.) a zamítl jeho návrh na ustanovení zástupce podle § 35 odst. 9 s. ř. s. (výrok II.).

[6] Stěžovatel v kasační stížnosti předně namítá, že nepodal žádost o osvobození od soudních poplatků ani o ustanovení zástupce.

[7] Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. „*Účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být* ***na vlastní žádost*** *usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly*.“ (zvýraznění doplněno).

[8] Podle § 35 odst. 9 věty první s. ř. s. „*Navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu* ***na návrh*** *ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát*“ (zvýraznění doplněno).

[9] Z citovaných ustanovení plyne, že nezbytnou podmínkou rozhodování soudu o případném částečném či úplném osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce je vlastní žádost účastníka o takové osvobození či ustanovení. Jak uvedl zdejší soud např. v rozsudku ze dne 9. 4. 2015, č. j. 2 As 41/2015 - 15, „*nezbytnou podmínkou rozhodování soudu o případném částečném či úplném osvobození od soudních poplatků je vlastní žádost účastníka o takové osvobození. Ze spisu městského soudu však není patrné, že by stěžovatel v dané konkrétní věci takovou žádost soudu podal. Ve spise se nenachází žádná písemnost takového obsahu.* [...] *Právní závěr městského soudu vyjádřený v kasační stížností napadeném usnesení tak nemá oporu ve skutečnostech, které by byly ze spisu patrné. To je nutno považovat za vadu pokračování řízení před městským soudem, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.], neboť pokud vskutku stěžovatel o osvobození od soudního poplatku v nyní projednávané věci nepožádal, nemohl městský soud o takové žádosti vůbec rozhodovat a jeho usnesení nemělo být vůbec vydáno.*“

[10] Ani v dané věci není ze spisu krajského soudu patrné, že by stěžovatel požádal o osvobození od soudních poplatků. Ve spise se nenachází žádná písemnost takového obsahu. Právní závěr krajského soudu vyjádřený ve výroku I. kasační stížností napadeného usnesení tak nemá oporu ve skutečnostech, které by byly ze spisu patrné. To je nutno považovat za vadu řízení před krajským soudem, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. a rozsudek zdejšího soudu ze dne 9. 4. 2015, č. j. 2 As 41/2015 - 15]. Pro úplnost nutno dodat, že výrok o nepřiznání osvobození od soudních poplatků byl nadto krajským soudem vydán v řízení, které je podle § 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění účinném pro projednávanou věc osvobozeno od soudních poplatků.

[11] Stěžovatel dále brojil proti výroku II. usnesení. Předně namítal, že v řízení před krajským soudem nepodal žádost o ustanovení zástupce.

[12] Zdejší soud k tomu z vyžádaného soudního spisu zjistil, že stěžovatel v řízení před krajským soudem požádal o ustanovení zástupce. Viz podání ze dne 16. 1. 2017 (č. l. 12 spisu krajského soudu), ve kterém výslovně uvedl, že „*Dle ustanovení 35-8 SŘS identifikovaný žádá o ustanovení zástupce pro podání správní žaloby na ochranu A, před nepřiměřenými i iracionálními pokyny Úřadu práce v Č. Budějovicích B, přiznaného nároku na pravidelnou státní nepojistnou dávku*“. Tvrzení stěžovatele, že krajský soud nepožádal o ustanovení zástupce je tudíž nutné odmítnout. Ostatně ke shodnému závěru dospěl zdejší soud již v usnesení ze dne 31. 10. 2017, č. j. Aprk 20/2017 - 21, když v souvislosti s předmětnou námitkou stěžovatele odkázal na č. l. 12 spisu krajského soudu.

[13] Krajskému soudu nelze vytýkat ani jeho věcné posouzení dané žádosti. Z výše citovaného § 35 odst. 9 s. ř. s. plyne, že zástupce účastníku může předseda senátu ustanovit, *je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv*. Nejvyšší správní soud se ve své judikatuře opakovaně zabýval otázkou naplnění této zákonné podmínky pro ustanovení zástupce, když uvedl, že soud „*při rozhodování o žádosti o ustanovení zástupce zvažuje, nakolik je*

žalobce sám způsobilý se před soudem hájit; přitom přihlíží k charakteru projednávané věci, k osobnostním poměrům žalobce a k úrovni žaloby, případně dalších podání, z nichž lze dovodit úroveň povědomí žalobce o jeho právech v soudním procesu a vůbec o právních poměrech v České republice." (viz např. rozsudky ze dne 31. 5. 2011, č. j. 5 Afs 20/2011 - 62, ze dne 29. 6. 2011, č. j. 1 As 51/2011 - 135, či ze dne 17. 9. 2015, č. j. 1 As 197/2015 - 19). Dále pak lze odkázat na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2004, č. j. 4 As 21/2004 - 64: „*advokát bude ustanoven zástupcem účastníka k ochraně jeho zájmů tehdy,* [...] *jestliže potřeba ochrany práv účastníka v soudním řízení vyjde najevo, např. z nekvalifikovaných podání účastníka, jímž se na soud obrací apod.*" Naplnění podmínky nezbytné potřebnosti ustanovení zástupce pak nebylo zdejším soudem shledáno například v situaci, kdy stěžovatelka byla „*osobou, která není v rámci soudních řízení žádným „nováčkem", jak mj. vyplývá z přehledu řízení vedených ve věcech stěžovatelky zdejším soudem, orientuje se v příslušných právních předpisech a je schopna erudovaně zformulovat správní žalobu včetně všech jejích nezbytných obsahových součástí*" (rozsudek ze dne 17. 9. 2015, č. j. 1 As 197/2015 - 19), či v situaci, kdy „*stěžovatelka má zjevně bohaté zkušenosti s řízením před různými soudy, kterých vede celou řadu, což přiznává i v kasační stížnosti*" (rozsudek ze dne 13. 7. 2017, č. j. 4 As 94/2017 - 18).

[14] Optikou uvedené judikatury nahlížel krajský soud na žádost o ustanovení zástupce. Mj. uvedl, že stěžovatel nepotřebuje nezbytně k ochraně práv ustanovit zástupce, neboť řádově ve stovkách svých předchozích soudních řízení prokázal dostatečnou znalost právního řádu, specificky pak institutů soudního řádu správního a orientaci v soudním řízení správním. S tímto závěrem musí zdejší soud s ohledem na svou konstantní judikaturu (ve věci stěžovatele bylo před Nejvyšším správním soudem vedeno více než 1000 řízení), která se týká přímo stěžovatele (viz např. usnesení ze dne 30. 3. 2017, č. j. 10 As 62/2017 - 12, ze dne 30. 3. 2017, č. j. 10 As 63/2017 - 11, ze dne 25. 10. 2017, č. j. 10 As 271/2017 - 11), souhlasit.

[15] Nejvyšší správní soud tedy uzavírá, že kasační stížnost shledal důvodnou v části směřující proti výroku I. napadeného usnesení. Jelikož výrok I. usnesení krajského soudu neměl být vůbec vydán, Nejvyšší správní soud jej výrokem I. tohoto rozsudku podle § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s. ve spojení s § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil. Citované ustanovení § 110 odst. 1 s. ř. s. se zrušením rozhodnutí spojuje vrácení věci soudu k dalšímu řízení a v odstavci čtvrtém pak vázanost krajského soudu právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem. Jak ovšem zdejší soud uvedl v rozsudku ze dne 15. 9. 2004, č. j. 2 Ads 11/2004 - 38, č. 435/2005 Sb. NSS, vrácení věci soudu k dalšímu řízení „*přichází v úvahu jen tam, kde po zrušení rozhodnutí v kasačním řízení zůstává nějaký návrh, o němž musí soud rozhodnout. Tak tomu není tam, kde zmatečnost zrušeného rozhodnutí spočívala v neexistenci návrhu*". V takových případech je podle citovaného rozsudku namístě pouze zrušení předmětného výroku rozhodnutí, neboť zrušený výrok neměl být vůbec vydán, a nemůže tak být nahrazen novým výrokem tohoto soudu. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší správní soud v nyní projednávané věci dospěl taktéž k závěru o neexistenci žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků, postupoval dle výše uvedené judikatury a pouze zrušil výrok I. napadeného usnesení.

[16] Ve zbytku Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s. *in fine*).

[17] Nejvyšší správní soud ve věci rozhodl v souladu s ust. § 109 odst. 2 s. ř. s., podle něhož rozhoduje Nejvyšší správní soud o kasační stížnosti zpravidla bez jednání.

[18] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 za použití § 120 s. ř. s. Z povahy posuzované věci nelze určit míru procesní úspěšnosti obou účastníků (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 5. 2013, č. j. 2 As 169/2012 - 11), proto Nejvyšší správní soud rozhodl tak, že se žádnému z účastníků náhrada nákladů řízení před zdejším soudem nepřiznává.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 15. ledna 2018

JUDr. Tomáš Foltas
předseda senátu